

Szabó Ferenc 2014. tavaszi előadássorozata

Krisztus megújuló Egyháza

Február 24., hétfő 19 óra: *Ferenc pápa egyházképe és programja*

Evangelii Gaudium kezdetű buzdítása szerint:

a péteri szolgálat új formája,
a püspöki kollegialitás gyakorlása,
a római központ decentralizálása
„Szegény és szolgáló Egyház”

Ferenc pápa egyházképe és programja

Evangelii Gaudium kezdetű buzdítása szerint

Már első megnyilatkozásai azt jelezték, hogy *Ferenc pápa új korszakot nyit az egyház és a pápaság történetében*. Következésképpen *Róma püspökének* nevezte magát. Névvalasztása is mutatja, hogy a *Poverellónak*, Isten szegénykéjének, a *Naphimnusz* énekesének lelkiségét és szellemiségét tartja eszményének. Lelki hatalma a szeretetszolgálatban van, különös tekintettel a szegényekre – hangsúlyozta péteri szolgálata kezdetén.

Különvált keresztény testvéreink vezetői is örömmel üdvözölték a Latin-Amerikából jött, ökumenikus szellemű új pápát. Így például Kirill ortodox pátriárka december derekán a Keresztény Egységtörekvés Pápai Tanácsa elnökét, Kurt Koch bíborost fogadva székhelyén, a Danilovski kolostorban kijelentette: „Ferenc pápasága nagy reményekre jogosít fel. A katolikus egyház és az ortodox egyház álláspontja számos kérdésben megegyezik. Sok minden, amit Ferenc pápa javasol az egyháznak, a világnak és társadalomnak, összhangban áll a mi szemléletünkkel.”

Az Evangélium öröme: Ferenc pápa programja

„*Az Evangélium öröme tölti el azok szívét és egész életét, akik találkoznak Jézussal. Akik hagyják magukat üdvözíteni általa, megszabadulnak a bűntől, a szomorúságtól, a belső ürességtől, az elszigeteltségtől. Jézussal mindig megszületik és újra születik az öröm.*” (1.)

Így olvassuk Ferenc pápa *Evangelii Gaudium* (*Az Evangélium öröme*) kezdetű apostoli buzdítása elején, amely karácsonyi ajándéka volt a keresztényeknek és minden jóakarátú embernek. Szentatyánk állandóan ismétli, fennhangon hirdeti azt az örömet, amelyet az angyalok hirdettek a betlehemi éjszakában a pásztoroknak: „*Nagy örömet hirdetek nektek és az egész népnek: Ma született az üdvözítő Dávid városában...*” (Lk 2, 10–

12) Hivatkozik a Nagy Szent Leó karácsonyi beszédét idéző VI. Pálra is: „*Senki sincs ebből az örömből kizárva, mindannyiunknak egyformán megvan a közös okunk arra, hogy örvendezzünk...*”

A dokumentum, amely a *Hit Éve* lezárásaként jelent meg, többször hivatkozik a 2012 októberében megtartott, az új evangelizálással foglalkozott püspöki *szinódusra* is, de Ferenc pápa, bár hivatkozik rá, most nem tárgyalja a szinódus egész tematikáját, inkább felvázolja *péteri szolgálata programját* és az elkövetkező évek evangelizálásnak főbb feladatait. (Tudjuk, hogy *Lumen fidei* kezdetű első enciklikája törzsanyagát XVI. Benedek fogalmazta meg.) Miként a szinódusi dokumentum, Ferenc pápa is gyakran idézi VI. Pál *Evangelii nuntiandi* kezdetű híres buzdítását, amely ma sem vesztette el időszerűségét.

Sorra jelentek meg magyar nyelven is olyan könyvek,¹ amelyek feltárták az Argentínából jött pápa életét, a jezsuita szerzetes, majd bíboros-érsek apostoli tevékenységét, megmutatva a folytonosságot a dél-amerikai tapasztalatokkal rendelkező főpásztor és a római decentralizálást határozottan elindító pápa törekvése között.

A világi sajtó képviselői, az egyes lapok világnézeti-politikai irányaiknak megfelelően emeltek ki egyes szakaszokat, javaslatokat: például a Latin-Amerikából jött pápa meghallja a szegények kiáltását; bírálja a globális gazdasági rendszer igazságtalanságait, a pénzimádatot; sürgeti a helyes párbeszédet a muzulmánokkal; kiáll a nők és a születendő gyermek védelmében, bírálja a túlzó római centralizálást, sürgeti a kollegialitás gyakorlását...

Nyilván ezek fontos szempontok (az utoljára említettre mindjárt visszatérek), de inkább következmények, követelmények az új evangelizáláshoz. A világi sajtó jó része kevésbé figyelt fel az egész buzdításon végigvonuló, a pápa személyes véleményét tükröző – közvetlen és egyszerű hangvétellű – felszólításaira: mindenekelőtt *az igehirdetés lényeges elsőbbségére kell összpontosítani: Isten irgalmas szeretetének örömhírét kell hirdetniünk, tanúsítanunk.* Ferenc pápa az egyház vezetőinek és Isten egész népének a *belső megtérést* sürgeti, és ez vonatkozik a lelkipásztori tevékenység „megtérésére” éppúgy, mint a pápaság „megtérésére”, a péteri szolgálat új formájára.

Több sajtóorgánium joggal emelte ki az ökumenikus szempontból is **döntő jelentőségű 32. pontot**, amelyet most teljes egészében idézek:

„*Amikor arra kapok felszólítást, hogy úgy éljek, ahogyan másoktól is megkívánom, gondolnom kell a pápaság megtérésére is!* Rám tartozik, hogy mint *Róma püspöke* nyitott legyek a keleti javaslatokra: úgy gyakoroljam szolgálatomat, hogy az hűségesebb legyen Jézus Krisztus szándékaihoz és az evangelizálás jelenlegi szükségleteihez. Már II. János Pál segítséget kért (a teológusoktól), hogy »*olyan formát találjon a primátus gyakorlásá-*

¹ Andrea Tornielli, *Ferenc pápa élete, eszméi, szavai* (SZIT); Simon Biallawons, *Ferenc, az új pápa* (Jel); Sergio Rubin–Francesca Ambrogetti, *Ferenc pápa, Beszélgetések Jorge Bergoglióval* (Ulpius-ház); Ferenc pápa, *Nyitott ész, hívő szív* (Új Ember).

nak – egyáltalán nem mondva le küldetése lényegéről –, amely megnyílik az új helyzetnek.« (Ut unum sint, 95). Keveset haladtunk előre ebben az irányban. A pápaságnak és az egyetemes Egyház központi struktúrájának is szüksége van arra, hogy meghallja a hívást a lelkipásztori megtérésre. A II. Vatikáni zsinat is állította (*Lumen gentium*, 23), hogy az ősi pátriárkai Egyházakhoz hasonlóan, »napjainkban a *püspökkari konferenciák* sokféle és hatékony segítséggel járulnak hozzá ahhoz, hogy a kollegialitás szelleme kézzelfogható módon megnyilatkozzék«. De ez a kíváncsi nem valósult meg teljesen, mert még nem dolgozták ki kellőképpen a püspökkari konferenciák olyan státútumát, amely konkrét feladatokra felhatalmazza őket, beleértve bizonyos tanbeli tekintélyt is. A *túlzott centralizálás*, ahelyett, hogy segítene, bonyolítja az Egyház életét és missziós dinamizmusát.»

Ferenc pápa egyházképéhez

Ferenc pápa legfőbb célja az, hogy az Egyház mindenekelőtt a Jézus által hozott *örömhír* hirdetője és tanúja legyen a mai világban. Egyházunk lépjen ki bezárt köréből, menjen el a peremvidékek felé, hogy találkozzék a keresőkkel, hirdesse az irgalmas Isten üdvözítő jóságát minden embernek.

Federico Lombardi SJ, a pápa szóvivője is a 2013-as év mérlegét elkészítve a Vatikáni Rádióban ezt hangsúlyozta: „Azt hiszem, a legegyszerűbb és legigazabb olvasat az, hogy az új pápa *Isten szeretetének, irgalmasságának, közelségének hirdetésére* összpontosította a figyelmet, arra, hogy minden teremtmény jóságra és üdvösségre vágyik. (...) A pápa válaszokat tud adni, mert ténylegesen az Atya Isten minden teremtmény iránti szeretetét tolmácsolja. (...) Azt kell várnunk, hogy a megújulásnak, a hatalmas lendületnek és a lényegre törő üzenet hirdetésének hatékonysága, amelyet Ferenc pápa végbevitt, elterjedjen mindenütt az Egyházban.»

Ez a legfontosabb, ezután következnek a reformok, a strukturális változások, amelyek az új evangelizálás szolgálatában állnak. Ferenc pápa már *Buzdítása* előtt határozottan megfogalmazta a *sürgősségi sorrendet* abban a beszélgetésben, amelyet az olasz jezsuiták folyóirata, a *La Civiltà Cattolica* főszerkesztőjével, A. Spadaro jezsuitával múlt augusztusban folytatott, és amelyet 16 jezsuita kulturális folyóirat (köztük *A Szív*) fordításokban egy időben közzétett.²

Most néhány idézettel illusztrálom ezt a szándékot, tervet.

„Világosan látom, hogy az a dolog, amire az egyháznak ma leginkább szüksége van, az az a képesség, hogy gyógyítsa a sebeket, felmelegítse a hívők szívét, hogy közel legyen az emberekhez. Én úgy látom az egyházat, mint egy tábori kórházat csata után. Haszontalan dolog egy súlyos sebesülttől a koleszterin- és vércukorszintje után érdeklődni. *Előbb a sebeket kell ellátni*, utána beszélhetünk minden másról. Ellátni a sebeket, ellátni a sebeket... És alulról kell kezdeni. Az egyház néha apró dol-

² Magyarul Vértesaljai László fordításában in: *Jó napot! Ferenc pápa vagyok*, 2013. 11–48. (Jezsuita füzetek)

gokba, kicsinyes előírásokba zárkózik. A legfontosabb azonban az első hír: *Jézus Krisztus megváltott téged!* Az egyház szolgálói legyenek mindenekelőtt az *irgalmasság szolgálói*. (...) Legyenek irgalmasok, törődjenek az emberekkel, kísérik őket irgalmas szamaritánusként, aki lemossa, megtisztítja, fölemeli felebarátját. Ez a tiszta evangélium. Isten nagyobb, mint a bűn. A szervezeti és szerkezeti reformok másodlagosak, vagyis csak később jönnek!” (*Jó napot!* 27–28.)

„A római *dikasztériumok* (kongregációk, pápai tanácsok) a pápa és a püspökök szolgálatában állnak: segíteni kell a helyi egyházakat és a püspöki konferenciákat. Segítő mechanizmusok. Némely esetben, ha nem jól értelmezik saját feladatukat, az a veszély fenyegeti őket, hogy *cenzurázó szervekké* válnak. (...) A római dikasztériumok közvetítők és nem közbenjárók vagy ügyvezetők.” (*Jó napot!* 32.)

A Római Kúria reformjához

Egy amerikai jezsuita kritikája és javaslatai

A II. Vatikáni zsinat kifejezetten azt akarta, hogy az Egyház kormányzásában jobban érvényesüljön a *kollegialitás* és a *szubszidiaritás* elve. Erről írt nemrég Thomas Reese amerikai jezsuita egyik, a svájci jezsuiták *Choisir* című folyóiratában közölt cikkében.³ VI. Pál pápa szolgálata idején több lépés történt ebben az irányban. Ami a katolikus egyház római központját, a Kúriát illeti, megemlítek néhány intézkedést. 1970-ben a pápaválasztó bíborosok életkorát 80-ra korlátozta, és a bíborosok számát 120-ban állapította meg, 1965-ben létrehozta a püspöki szinódust, hogy a világegyház főpásztorai megvitathassák az Egyház időszerű kérdéseit, és javaslatokat tegyenek a pápának. Továbbá VI. Pál új hivatalokat létesített (előbb titkárságok, ma tanácsok), hogy folytassák a párbeszédet az elszakadt keresztényekkel, a nem keresztény vallásokkal, a nem hívőkkel, foglalkozzanak a béke és az igazságosság, a kultúra, a világiak, a család problémáival, és egyre több püspököt neveztek ki ezekbe a helyi egyházakból. 1975-ben a kongregációkat vezető bíborosok életkori határát 75 évben állapította meg.

VI. Pál törekvése – a *Choisir* jezsuita cikkírója szerint – *igen lassan* válik valóra. (Már Ferenc pápa is utalt a reformok lassúságára.) Egyik javaslat: a római Kúriában dolgozó papok ne legyenek automatikusan püspökök, majd hivatalvezető bíborosok; e fiatal klerikusok ugyanis sokszor a maguk karrierjét egyengetik, majd szinte automatikusan püspökké és bíborossá lesznek, és saját „politikájuk” szerint készítik elő a pápaválasztó konklávét. Tehát a cél az, hogy a központi hivatalokba a világegyház különböző részeinek püspökei nagyobb számban kerüljenek be. (A legutóbbi konklávén a választó bíborosok közel 35 százaléka a Kúriai bíborosai voltak.) A római kúria klerikusainak feladata az, hogy a pápát és a püspökök kollégiumát szolgálják, és mindenképpen tiszteletben kell tartaniuk a helyi egyházak püspökeinek vélemé-

³ Lásd Thomas J. Reese SJ, „Réformer la curie romaine”, in: *Choisir* janvier 2014, 17–20.

nyét, akik közelről ismerik egyházmegyéjüket. Erre is utalt már Ferenc pápa. (Ez jórészt vonatkozna a pápai nunciások tevékenységére is.)

A *Chosir* cikkírója szerint fontos lépés lenne a Kúria reformjában: a kúriai dikasztériumokban (kongregációkban, tanácsokban) a szerepek, a joghatóság megosztása. Például a Hittani Kongregáció törvényhozó, vizsgáló, elbíráló (ítélő) joghatóságot gyakorol; fő feladata igazában a katolikus tanítás elmélyítése, korszerűsítése lenne (nem pedig a haladó teológusok cenzúrázása, esetleg félreállítása), vagy például a pedofil papok ügyét is – kivizsgálásra és elbírálására – át kellene onnan tenni más, erre létrehozott szervhez/hivatalhoz. A Papi Kongregáció (Kléruskongregáció) feladatait is szét kellene választani/osztani, hiszen lényegében még a Trentói zsinat által elrendelt reform több problémája idetartozik: szemináriumok, klérus, katekézis, a helyi egyházak pénzügyei...

Ferenc pápa reformtörekvései

Úgy tűnik, hogy *Ferenc pápa meg akarja gyorsítani a reformokat*. Idézem: „Együtt kell haladnunk: az emberek, a püspökök és a pápa együtt. A *szinodalitást* többféle szinten kell élni. Talán itt az ideje, hogy megváltoztassuk a püspöki szinódus módszertanát, mert a jelenlegi nekem *statikusnak* tűnik. Ennek talán lehet *ökumenikus* értéke is, főként ortodox testvéreinkkel kapcsolatban. Tőlük leginkább a *kollegialitás* és a *szinodalitás* hagyománya értelmében tanulhatunk. (...) Az ökumenikus kapcsolatokban ez fontos: egymást nemcsak jobban megismerni, de elismerni azt, amit a Szentlélek elhintett a másikban, és ami ajándék számunkra. Szeretném folytatni a megfontolást a *péteri primátus gyakorlásáról*, amelyet a Vegyes Bizottság már 2007-ben elkezdett, és ami a *Ravennai Dokumentum* aláírásához vezetett. Tovább kell haladni ezen az úton.” (*Jó napot!* 32–33.)⁴

⁴ Az orosz ortodox pátriárkátus felkérte a Szent Szinódus teológiai bizottságát, hogy vizsgálja meg az ún. „Ravennai dokumentumot”, amelyet 2007. november 16-án egyidejűleg hoztak nyilvánosságra Rómában és Konstantinápolyban, Moszkvában viszont nem. A szöveg az egyházi tekintély és zsinatiság témájával foglalkozik, és összefoglalja a katolikus és az ortodox egyházak közötti párbeszéd előmozdítására létrehozott teológiai vegyes bizottság legutóbbi ülésének végkövetkeztetéseit. Bécs és Ausztria orosz ortodox püspöke, Hilarion Alfejev, az Interfax orosz hírügynökségnek azt nyilatkozta, hogy a dokumentum számos olyan kétségbe vonható megállapítást tartalmaz, amelyek nem a történelmi igazságon alapulnak. Ezért a szöveget alaposan felül kell vizsgáltatni szakértők, teológusok és egyháztörténészek által. – Hilarion ortodox püspök vitatja a dokumentumnak azokat a megállapításait, amelyek a péteri primátusra vonatkoznak. „Csapdába kerülünk. Olyan, mintha a katolikusok azon mesterkednének, hogy kitalálják az ökumenikus egyház egyfajta ekkleziológiai modelljét, amelyben az első püspök szerepe megfelel a modernkori római katolikus egyház Pápája szerepének.” Itt emlékeztetünk rá, hogy a „Ravennai dokumentumot” nem írták alá a moszkvai pátriárkátus képviselői.

Új korszak a pápaság történetében?

Yves Congar OP teológus a péteri szolgálatról

Bizonyára nagy örömmel üdvözölte volna Ferenc pápa előbb idézett és többször ismételt törekvéseit Yves Congar domonkos, bíboros, az ökumenikus teológia vezető alakja és a II. Vatikáni zsinat egyháztanának előkészítője, aki egyik 1983-as tanulmányában éppen az *Evangelii Gaudium* kezdetű buzdítás fent idézett 32. pontjának problémakörével foglalkozik *történelmi szempontból*. „*A pápa, Nyugat pátriárkája*” című írásában⁵ – bőséges történelmi dokumentációra támaszkodva – relativizálja a pápaság abszolutisztikus felfogását, amely az I. Vaticanumon érte el csúcspontját.

Congar emlékeztet rá: már VI. Pál kijelentette, tudatában van annak, hogy az egység útján a legnagyobb akadály a pápa (vagyis a pápai primátus gyakorlása), jóllehet küldetése a kommunió, a keresztények szeretetközösségének szolgálata. Congar idézi ugyanazt az *Ut unum sint* kezdetű enciklikát, amelyre Ferenc pápa hivatkozik, és amelyben Wojtyła pápa hangsúlyozta a pápai primátus gyakorlásának új, helyes módját.

Pár vonással jelzem Y. Congar *történelmi áttekintését*. A IV. századtól, amikor a patriárkátusok kialakultak, Róma vitán felül az első helyet (*prima sedes*) foglalta el (Alexandria és Antiokia előtt). Így maradt akkor is, amikor Jeruzsálem és Konstantinápoly is patriárkátussá lett. Az első századokban tehát a primátus gondolata a római *egyházhoz* kötődött, a IV. századtól kezdve viszont egyre inkább a római *püspök személyéhez*, aki igényt tartott arra, hogy ő Péter utódja, és Mt 16,18-at önmagára vonatkoztatja. A következő századokban különböző tényezők játszottak közre a pápaság megerősödésében. A keleti és nyugati egyház elszakadását követően a pápa már nemcsak Róma püspökének és a Nyugat pátriárkájának tartotta magát, hanem az *egyetemes egyház fejének (caput)* is. Végül az I. Vatikáni zsinat dogmaként hirdette ki a pápa jurisdikciós (joghatóság primátusát és tévedhetetlenségét) (DH 3050–3075).

Y. Congar megmutatja (*Ép* 20–24.), hogy kétértelmű például a „Krisztus helytartója” kifejezés; továbbá hangsúlyozza, hogy „Péter utóda” csakis Róma püspöke lehet. A Szentírás tanúsága szerint Szent Péter *két értéket* testesít meg: *egy a Tízkenetű közül* és apostol velük együtt; de Krisztus akaratából ő lesz a „szikla”: nemcsak alap, hanem személyesen megkapja az *egyetemes lelkipásztori megbízatást*; nemcsak hívő és a feltámadás tanúja, hanem megerősíti a többiek hitükben. A „Péter utóda” kifejezés tehát, Róma püspökére alkalmazva, visszautal az *egyház apostoliságára*. Ez az apostoliság nemcsak a történelemben, hanem a történelem *által* kristályosodott ki, ami azt jelenti, hogy ami benne „isteni jogú” (*jus divinum*), az konkrétan az emberi állapotok között létezik, *tehát relatív, tehát változhat*.

⁵ Cardinal Yves Congar, „Le pape, patriarche d’occident”, in: *Église et papauté*, Cerf, Paris, 1994, 11–30. (= *Ép*) A gyűjtőkötetetről lásd recenziómat a *Távlatok*ban: <http://www.tavlatok.hu/38elottiek/tavlatok25.htm#25szemle>

Péter utóda, Róma püspöke mindenekelőtt *püspök a többi között*, az első, tagja a püspökök kollégiumának, és pedig *felszentelése* folytán az – a hit közösségében. Itt tehát a *szentségi rendben* mozgunk, amelyhez, úgy tűnik, az ortodox teológia ragaszkodik.

De a kollégiumon belül Róma püspöke, mint Péter utóda, *különleges karizmát kap*: a *funkció (szerep)* karizmáját, amely az apostoli kollégiumban és az egyetemes egyházban birtokolt *péteri kiváltságok* örökösévé teszi őt. Jogi szempontból tehát felsőbb és *független*, bár a hit közössége szempontjából *függő*.

Az I. Vaticanum megkülönböztette a két hatalmat: az *ordo* (egyházi rend) és a *joghatóság* hatalmát, és a családokozhatatlanságot a primátus egyik attribútumává (jelzőjévé) tette (DS 3065). Szükség van arra – hangsúlyozza Congar –, hogy újra kritikusan megvizsgáljuk *történeti és szociológiai* szempontból azokat a tényezőket, amelyek a zsinat határozatait befolyásolták. Az I. Vatikáni zsinat nem határozott a „rendes tanítói hivatalról”; de a XX. század első felében olyan tendencia érvényesült (a „római teológusok” befolyására), amely a rendes tanítói hivatal megnyilatkozásait is a rendkívüli tévedhetetlen mellé emelte. (Vö. XII. Pius *Humani generis* kezdetű körlevelét 1950-ben.) Történeti tény, hogy (főleg XII. Pius alatt) eltúlozták az egyre inkább *teológiai* kérdésekkel is foglalkozó *enciklikák tekintélyét*. De a domonkos Congar a szükséges egyensúlyra is figyelmeztet: a II. Vatikáni zsinat *utáni kontesztálás idején túlságosan, sokszor egyoldalúan felerősödött a pápai megnyilatkozások kritikája és relativizálása*.

Hans Urs von Balthasar a Zsinat után kitört kontesztálást nevezte „Róma-ellenes komplexusnak”. H. de Lubac jezsuita, a másik neves zsinati teológus is óvott a szélsőségektől. (Ezeket H. Küng és Lefebvre érsek nevével jelezhetném.)

Egyházunk – szemben jövőjével

(Vö. cikkemet: *Vigilia* 2014/2.)

A római katolikus egyházban még vannak, és jöhetnek még meglepetések. Ez történt félévszázaddal ezelőtt XXIII. János pápa megválasztásával és az általa meghirdetett II. Vatikáni zsinattal, majd napjainkban XVI. Benedek váratlan lemondásával és az argentin jezsuita, Jorge Mario Bergoglio bíboros pápává választásával. A nemzetközi sajtó és a történészek rögtön azt kérdezték: vajon Ferenc pápa fordulatot hoz-e a katolikus egyházban? Elősegíti-e a zsinati korszerűsödést, közelebb viszi-e a római központú egyházat a modern világhoz, elindítva a decentralizálást és megújítva Róma püspöke péteri szolgálatát?

F. Chiron lyoni teológiaprofesszor ezekre a kérésekre keres választ.⁶ Idézi Mgr Duchesne egyháztörténész püspök 1910-ben (a modernista válság idején) tett kijelentését: „*Az Egyház, ha nem halna meg a hívők eltűnése következtében, meghalna a centralizálás miatt, amint meghalt a Római Birodalom.*” Vajon ma egyvalaki kormányozhatja a planetizálódott Egyházat, amelynek több mint egymilliárd híve van és már több

⁶ *Études* juin 2013, 785–795.

mint 5000 püspöke, míg a II. Vatikáni zsinat idején csak 2500 volt? Égetően szükség van a decentralizálásra és a zsinat által sürgetett (*Lumen gentium*, 22–23.) kollegialitás gyakorlására. Chiron professzor örömmel állapítja meg, hogy Ferenc pápa, aki Róma püspökének mondja magát, új stílust vezetett be a szolgálatra. Minden bizonnyal a déli félteke tapasztalataival Ferenc pápa jótékony hatással lesz a szekularizálódó és hitetlenné váló „Nyugat” újra evangelizálására.

Most már egész világosan látjuk a márciusban megválasztott pápa irányvonalát néhány fontos megnyilatkozása alapján; elsősorban is a november 26-án bemutatott *Evangelii Gaudium* kezdetű *apostoli buzdítása* alapján, amelyet előadásom elején említettem. Mint jeleztem, Ferenc pápa ezzel lezárta a XVI. Benedek által megnyitott *Hit Évét*. Ahogyan már szó esett róla – de érdemes megismételni – ez a Buzdítás ugyan visszautal a 2012 októberében megtartott, az új evangelizálással foglalkozó szinódusra, de nem kíván foglalkozni az ott tárgyalt valamennyi témakörrel, hanem mintegy az evangelizálás szívébe vezeti Isten népét: egyre erősödő erővel hirdeti mint legfőbb prioritást az Egyház tagjainak és minden jóakarátú embernek a *Jézus Krisztus által hozott üdvösség örömhírét*, és a megtérést – a személyes megtérést, de a pápaság és a lelkipásztorkodás megtérését, megújítását is.

Először az egyetemes *megtérést* sürgeti, amelyet önmagára, illetve a pápaságra is vonatkoztat: „*Amikor arra kapok felszólítást, hogy úgy éljek, ahogyan másoktól is megkívánom, gondolnom kell a pápaság megtérésére is!*” Tehát a pápaságnak és az egyetemes Egyház központi struktúrájának is szüksége van arra, hogy meghallja a hívást a lelkipásztori *megtérésre*. A II. Vatikáni zsinat is állította (*Lumen gentium*, 23), hogy az ősi pátriárkai Egyházakhoz hasonlóan, »napjainkban a *püspökekari konferenciák* sokféle és hatékony segítséggel járulnak hozzá ahhoz, hogy a kollegialitás szelleme kézzelfogható módon megnyilatkozzék« (...) *A túlzott centralizálás*, ahelyett, hogy segítene, bonyolítja az Egyház életét és missziós dinamizmusát.”

Ferenc pápa nem szűnik meg ismételni XVI. Benedek szavait, amelyek az *Evangelium* szívébe vezetnek bennünket: „*A kereszténnyé válás kezdetén nem egy etikai döntés vagy egy nagy eszme van, hanem egy találkozás egy eseménnyel, egy Személlyel, aki új távlatot ad az életnek és ezzel döntő irányt.*” (7. pont, idézve a *Deus caritas est* kezdetű enciklika, 217.).

Ferenc pápa ismételten (9–15. pontok) rávilágít az „örök evangélium” örömét hirdető új evangelizálás *forrására*, meghatározza azt az *újat*, újdonságot, amelyet Krisztus hozott el. Szent Iréneuszt idézi: „*ő maga [Krisztus] minden újságot elhozott önmagával*”, amikor eljött közénk. Ezután így folytatja (11.): „*Ő (Krisztus) a saját új-ságával meg tudja újítani életünket és közösségünket, és még ha sötét korszakon és egyházi gyengeségeken haladunk is át, a keresztény cél sohasem évül el. Jézus Krisztus megtörheti az unalmas kereteket, amelyek börtönbe zárnak bennünket, és meglep bennünket állandó isteni kreativitásával. Valahányszor visszatérünk a forráshoz, és meritünk az *Evangelium* eredeti frissességéből, új utak nyílnak, kreatív módszerek, a kifejezés más formái, beszédesebb jelek, új jelentést hordozó szavak a mai világ számára. Valójában minden igazi evangelizáló tevékenység mindig »új«.*”

Mai kihívások és feladatok az új evangelizálásban

Ferenc pápa *Evangelii Gaudium* kezdetű buzdítása II. fejezetének 2. részében azokról a *kihívásokról* ír, amelyekkel a lelkipásztorkodásban dolgozóknak napjainkban szembe kell nézniük napjainkban, a globalizált kultúrában. De előbb háláját fejezi ki mindazoknak, akik a lelkipásztorkodás különböző területein dolgoznak, és hangsúlyozta: az Egyház hozzájárulása a kultúrához mérhetetlenül nagy, az igazságosság követelményének eleget téve megállapítja: *„Fájdalmunk és szegyenünk az Egyház néhány tagjának bűnei és a sajátjaink miatt nem feledtethetik, hogy mennyi keresztény életét áldozza szeretetből mások szolgálatára: gondozzák a kórházakban a betegeket vagy segítik őket békében meghalni, felkarolják a különféle függőségben élőket a Föld legszegényebb vidékein, nevelik a gyermekeket és a fiatalokat, felkarolják a mindenkitől elbagyott öregeket, igyekeznek értékeket közvetíteni ellenséges környezetekben, és különféle szolgálatokat végeznek az emberré lett Isten iránti szeretetből. Ezek a keresztények szép példát adnak valamennyiünknek, hogy felülmúljuk önzésünket.”* (76.)

A globalizált világ tehát *számos kihívás* elé állítja az apostolok, a missziós lelkülettel evangelizálókat, akiknek *individualizmusukat* legyőzve, új lendülettel bevetniük magukat a munkába, és így megtalálni önazonosságukat. Le kell győzni a *tanbeli relativizmust*, amely abban áll, hogy úgy cselekszenek, mintha Isten nem létezne, és úgy döntenek, mintha nem léteznének olyanok, akik nem hallottak az Evangéliumról. Még azok is, akik szilárd tanbeli és lelki meggyőződést vallanak, sokszor olyan *életstílust* választanak, ahol az anyagi biztonságra, hatalomra és hiú dicsőségre törekszenek minden áron, mellőzve mások missziós szolgálatát. (80.)

Nemet vagy igent kell mondani a következő kihívásoknak:

– *Az egoista szomorúságnak, levertségnek* (81–83.), amelynek különböző okai vannak: egyesek megvalósíthatatlan terveket tűztek maguk elé; nem várják türelemmel a fejlődést, és azt várják, hogy minden az égből jöjjön; hiú dicsőséget keresve csak a sikerekre törnek; nagyobb gondot fordítanak a szervezetekre, mint a személyekre; azonnali sikereket akarnak, nem figyelve az élet ritmusára. Mindezek következtében síri hangulat alakul ki, a keresztények múzeumi múmiák lesznek, remény nélküli szomorúság szállja meg a szíveket, ami Bernanos szerint a démon bájitala.

– *Nemet mondani a meddő pesszimizmusra!* (84–86.) – Az Evangélium örömét semmi sem tudja elvenni. (Jn 16,22) „Ahol elhatalmasodik a bűn, túlrad a kegyelem” (Róm 5, 20) A jó búzát kell tekinteni, amely a konkoly között növekszik. Nem vagyunk naivan optimisták, de a realizmus nem jelenti azt, hogy kevésbé bízunk a Szentlélekben és kevésbé leszünk nagylelkűek. A keresztény győzelme mindig kereszt, de ez a győzelem zászlaja, amely gyengédséggel győzi le a rosszat. Igaz, hogy bizonyos helyeken lelki *„elsivatagosodást”* tapasztalunk, de innen, ebből az ürességből kiindulva újra felfedezhetjük a hit örömét, ennek fontosságát életünk számára. A

sivatagban fel lehet fedezni alapvető értékeket: az Isten utáni szomjúságot és az élet végső értelmét. Ne hagyjuk elrabolni tőlünk a reménységet!

– *Igent mondani a Jézus Krisztus által támasztott új kapcsolatoknak!* (87–92.) – A modern kommunikációkkal új kapcsolatok, szolidaritás, testvériség van kialakulóban, az együttélés egy bizonyos „misztikája”. A keresztényeknek nem szabad elmenekülniük a világból és bezárkózni kényelmes magánéletükbe, fáradhatatlanul a testvériséget kell építeniük. Ez ma a legjobb gyógy mód: felfedezni és szolgálni Istent a testvérekben. (92.)

– *Nemet mondani a lelki világiasságnak, farizeizmusnak:* nem a saját dicsőséget és érdeket keresni, hanem Jézus Krisztusét (Fil 2,21) Kerülni az öntetszelgő és tekintélyt kívánó *elitmagatartást!* (94.) Ez megnyilvánulhat (egy bizonyos öntetszelgő, pompázatos) liturgiában is: amikor az Egyház tanításának és tekintélyének védelme ürügyén elhanyagolják Isten népe *konkrét* igényeit, az evangélium hirdetését, és így az Egyház olyan múzeummá vagy kevesek kiváltságává válik. Másokat a társadalmi és politikai hódítás vágya mozgat: társadalmi élet, összejövetelek, fogadások, vacsorák részvételekor keresik a kapcsolatokat, vagy *managerként* szerepelnek. (95.)

– *Nemet mondani a köztünk lévő háborúskodásnak!* (98–101.) – Isten népe körében különböző közösségek vannak, és *mennyi viszály, féltékenység* a keresztények között! A világot háborúk, erőszak és önzés szaggatja szét, a Jézus tanítványait arról lehet felismerni, hogy szeretettel vannak egymás iránt (vö. Jn 13,35). Jézus így imádkozott: „Legyenek egyek, hogy a világ higgyen!” (Jn 17,21) Kerüljük el az irigységet, kérjük a kegyelmet, hogy örülni tudjunk mások gyümölcseinek! (99.)

– *Más egyházi kihívások.* (102–109.) – E pontokban Ferenc pápa a következő kérdéseket, kívánalmakat érinti: a *világiak* fokozottabb szerepe az evangelizálásban; sürgeti a nők nagyobb elismerését és teret szolgálatuknak az Egyházban (103–104.); lényeges feladat az ifjúsági lelkipásztorkodás és a hivatásbresztés (105–107.). Végül a pápa hangsúlyozza, hogy buzdításában nem tért ki minden problémára, a helyi közösségek az idők jeleire figyelve folytathatják a helyzetfelmérést. (108.)

Ferenc pápa így buzdít a II. fejezet végén: „A kihívások azért vannak, hogy legyőzzük azokat! Realisták vagyunk, de nem veszítjük el a vidámságot, a bátorságot és a teljes odaadást a reménységnek! Ne hagyjuk elrabolni a misszionáriusi erőt!” (109.)

Befejezésül két idézet Ferenc pápa buzdításából:

Részletek Ferenc pápa Evangelii Gaudium kezdetű apostoli buzdításából (6. és 8. pont)

6. Vannak keresztények, akik látszólag búsvét nélküli nagybőjti életstílust tanúsítanak. Elismerem, hogy az örömet nem ugyanúgy éljük meg életünk minden állomásán és sokszor kemény körülmények között. Alkalmazkodunk, átalakulunk, de mindig marad legalább egy fény sugar,

amely abból a személyes bizonyosságból ered, hogy – túl mindenen – végtelenül szeretve vagyunk – szeret bennünket Isten. Megértem azokat a személyeket, akik szomorúságra hajlanak a súlyos nehézségek miatt, amelyeket el kell szenvedniük, de legalább annyit meg kell engedniük, hogy a hit öröme feléled, mint titkos és erős bizonyosság a legnehezebb szorongások közepette is. „Lelkemnek nem volt békében része, elfelejtettem a boldogságot... Ezeket fontolgatom szívemben, hogy föléledjen bennem a remény. Az Úr irgalma nem fogyott el egészen, jósága és kegyelme még nem merült ki. Minden reggel újjáéled, nagy az ő hűsége... Jó csendben várni az Úrra, mert ő megszabadít.” (Siral 3,17. 21–23. 26)

8. Csak az Isten szeretetével való találkozás – vagy újra találkozás – révén, amely boldog barátsággá alakul át, szabadulhatunk ki elszigetelt lelkiismeretünkből és önközpontúságunkból. Akkor leszünk teljesen emberek, amikor túlhaladjuk emberségünket, amikor megengedjük Istennek, hogy önmagunkon túlra lendítsen bennünket, és így megtaláljuk igazi önmagunkat. Itt van az evangelizáló tevékenység forrása. Mert ha valaki befogadta ezt a szeretetet, amely visszadja élete értelmét, hogyan tudná visszafojtani a vágyat, hogy azt megossza másokkal?